

Natuurachttiendaagse rond beek- en landinrichtingsproblemen in het gebied van beide Geten, Demer, Velpe, Winge en Motte

Problemen van waterbeheer werden in Vlaanderen steeds vanuit één sector, die nooit het natuurbehoud was, benaderd. De oplossingen die men aan problemen gaf waren uitgesproken technisch, duur en grootschalig. Voor het waterafvoerprobleem werd meestal een oplossing gezocht in versnelde afvoer door rechttrekking, kunstmatige oeverversterking, herprofilering (overprofilering!) en overdreven ruimen. Voor natuur en landschap in de betrokken beekvalleien is dit een ramp geworden, hetzij door de rechtstreekse schade die deze 'saneringen' meebrengen (verdwijnen van de natuurlijke loop, vegetaties,...) hetzij als gevolg van de ontwatering van de valleibodems.

Ten gevolge van acties vanuit het natuurbehoud wordt thans meer en meer afgestapt van die al te drastische werkwijze. Het principe om water dat niet snel genoeg kan afgevoerd worden (piekdebieten) tijdelijk in wachtbekkens op te houden, komt daardoor meer in de belangstelling te staan. Met die piekdebieten is het de jongste decennia bovendien in steeds stijgende lijn gegaan. Saneringswerken in bovenlopen van beken, en de uitbreiding van het rioleringsstelsel zorgen immers voor een versnelde aanvoer van neerslagwater. Die verhoogde toevoer heeft het probleem allerminst eenvoudiger gemaakt. Hoewel het principe van tijdelijke waterberging een voor de hand liggende oplossing is, die veruit te verkiezen is boven kanalisering van gehele waterlopen, kan ook die oplossing erg nadelig uitvallen voor natuur en landschap. De plannen die thans in de maak zijn voor een aantal wachtbekkens laten daar niet de minste twijfel over bestaan.

Rond het thema **Water en lineaire landschapselementen** wordt van woensdagavond **11 mei tot zondag 29 mei** een natuurachttiendaagse ingericht in het Hageland en aangrenzend Haspengouw.

De organiserende verenigingen zijn de *Belgische Natuur- en Vogelreservaten* en de *Regionale Vereniging Natuur- en Landschap*, in samenwerking met de *Federatie Leefmilieu Hageland*, en de *Heemkring Velpeleven*.

In dit blad werd reeds meermaals de aandacht gevestigd op lineaire landschapselementen, zoals hagen, bomenrijen en houtkanten, wegbermen en, heel in het bijzonder, waterlopen. Ook deze natuurachttiendaagse maakt deel uit van een proces van sensibilisatie en actie voor het veiligstellen van natuur- en landschapswaarden, vooral in valleigebieden.

Vroegere hoogtepunten in deze context waren ondermeer het *Bekencolloquium* (Antwerpen, 13/06/81), de *28e Nationale Natuurbeschermingsdag* (St.-Pieters-Rode, 20/09/81) en de *Studiedag Natuurvriendelijk onderhoud van Waterlopen* (Gent, 08/09/82).

Voor het Hageland en aangrenzend Haspengouw is de beekproblematiek actueel voor de Velpe, de Winge-Molenbeek, de Motte, de beide Geten en de Demer.

De plannen voor de rechttrekking van de **Velpe** konden enkele jaren terug op het nippertje (nadat de uitvoeringswerken reeds aanbesteed waren!) worden geblokkeerd en in *heroverweging* gesteld, na een actie van de Regionale Vereniging Natuur en Landschap, de Heemkring Velpeleven en de milieubeweging het Vossehol. Na moeizame en langdurige besprekingen is de voorlopige balans hoopvol: de natuurlijke loop blijft grotendeels behouden en het noodzakelijke wachtbekken te Kersbeek-Miskom wordt gedeeltelijk ingericht voor alternatieve zuivering. Uitkijken wordt het nu naar de definitieve plannen en de concrete uitvoering ervan.

Voor de **Winge-Molenbeek** en de **Motte** wordt met enige vrees uitgekeken naar een voorontwerp van waterbeheersingsstudie, waarin een ecologisch luik (vanwege het labo voor Beschrijvende Plantkunde van de K.U.L.) moet verwerkt worden. Die vrees is er vooral omdat zowat alle belangrijke natuurgebieden van het Hageland door de plannenmakers als potentieel wachtbekken beschouwd worden! Zo worden volgende natuurgebieden bedreigd: *het Walenbos*, een vrijwel uniek voedselarm moerasbos, *het Vorsdonkbroek* en het *Dunbergbroek*, die beide een hooilandreservaat bevatten, en het gebied *Schoonhoven* waar nog relictien van *blauwgraslanden* te vinden zijn. Ook wordt een aftakking van de vervuilde Molenbeek-Wingebeek naar de onbezoedelde bovenloop van de Motte in het Walenbos voorzien, waar het voedselarme elzenbroekbos als wachtbekken zou dienen!

Voor de **Grote Gete** en de **Kleine Gete** worden eveneens wachtkommen van enkele honderden hectare groot voorzien, nl. te Drieslinter en te Helen. Een groot wachtbekken is eveneens voorzien te Webbekom (Diest) in de **Demervallei**, om dan nog niet te spreken van het omstreden en in uitvoering zijnde wachtbekken van het **Schulensbroek** (prov. Limburg).

Achterhaalde uitgangspunten voor Demerstudie

De uitgangspunten van deze waterbeheersingsplannen voeren terug naar een ontwateringsstudie van Bel-

groma, daterend uit de zestiger jaren. Die studie had tot doel een diepe ontwatering van de gehele vallei te realiseren. Die diepe ontwatering valt echter helemaal niet te rijmen met het behoud van de ecologische en landschappelijke waarden van deze valleien. Volgens deze studie zou bovendien niet meer dan één maal per 100 jaar 'wateroverlast' mogen optreden. Zo'n *retourbeveiligingstijd* is voor een landelijk gebied schromelijk overdreven.

Waterziek of Waterrijk?

Opvallend is hoe in de hele conflictsituatie rond het waterbeheer door de verschillende partijen andere termen gebruikt worden voor dezelfde verschijnselen. Wat de één *waterziek* of *wateroverlast* noemt, heet bij de ander *waterrijk* (of zelfs *nog niet waterrijk genoeg*). De problemen die zich stellen in het waterbeheer (dat naast een *kwantiteitsaspect* ook een *kwaliteitsaspect* omvat) moeten daarom duidelijk gesteld worden in het licht van de *maatschappelijke functies* die in elk probleemgebied kunnen gesteld worden, zoals bijvoorbeeld drinkwater, viswater, recreatiewater, natuurbehoud, landbouw, bosbouw, koelwater, scheepvaart... Alles gaat erom *wat* waar prioritair is, tot hoever zo'n prioriteit kan gaan, in hoever verschillende functies al of niet kunnen samengaan, welke voorwaarden bij dit samengaan kunnen gesteld worden, en hoe elke functie op zijn meest geëigende plaats en wijze tot zijn recht kan komen.

Om deze vraag te beantwoorden moeten vooreerst de *globale ruimtelijke opties* vastgelegd worden, langs *ruime inspraakmogelijkheid* om. Wanneer zodoende een aanvaarde ruimtelijke ordening u bereikt, die wordt vastgelegd in gewest- of bestemmingsplannen, dient die bestemming te worden gerespecteerd, ook door een studie bureau dat een waterbeheersingsplan uitwerkt.

'Inkledingsstudie' in plaats van 'Landinrichtingsstudie'

Landinrichtingsmaatregelen moeten erop gericht zijn de bestemmingen van de verschillende delen van het grondgebied optimaal waar te maken. Zo zou het inderdaad moeten zijn, maar... De *landinrichtingsstudie* die voor deze streek door Belgroma wordt uitgewerkt in opdracht van Gemeenschapsminister P. Akkermans staat duidelijk volledig los van het ruimtelijk planningskader. Het is dan ook veeleer als een *inkledingsstudie* voor grote werken te aanzien. Het is betreurenswaardig dat deze *eerste* landinrichtingsstudie die in opdracht van de Vlaamse Deelregering wordt uitgevoerd, een ontaarde kant uitgaat. Van de zo geprezen structuurplanning, met afwegings- en inspraakprocedures, blijft zo te zien niet veel over! Op de natuurachttiendaagse zal dan ook gevraagd worden aan de Vlaamse Deelregering wát zij verstaat onder de fraaie termen als *structuurplanning*, *landinrichting*, *afweging*, *geïntegreerd waterbeleid* waarmee ze in haar beleidsverklaring toch voor de dag gekomen is.

De bewindslieden kunnen dan ook even herinnerd worden aan hun woorden dat natuur- en landschapsbehoud belangrijk is én daarbij uitleggen waarom het *budget voor natuurbehoud* thans herleid is tot 6,8% van wat het in '81 was, terwijl terzelfdertijd de grootst mogelijke budgettaire ruimte behouden blijft om via waterbeheersingswerken hele beek- en riviervalleien grondig van hun natuur- en cultuurwaarden te ontdoen.

In die hele aangelegenheid wordt ook met belangstelling uitgekeken naar het 4e Vlaams Wetenschappelijk Groencongres (V.U.B., juni 1984). Dit congres, onder het thema 'Water voor Groen' is precies gewijd aan een afwegingsmodel voor waterbeheer, met als concreet proefgebied het Demerbekken stroomopwaarts van Diest. De natuurachttiendaagse is in dit verband een uitdaging - in positieve zin - om na te gaan hoe de standpunten vanuit het natuurbehoud in zo'n afwegingsmodel kunnen vertaald worden.

Waterzuivering

Het andere luik van het waterbeheer, het *waterkwaliteitsbeheer* kan niet los van het voorgaande bekeken worden. De kenmerken van het huidige waterkwaliteitsbeheer hebben veel gemeen met die van het toegepaste waterkwaliteitsbeheer: groot, duur, centralisatie, blijvende grote energie-input, ... met daar bovenop een heel matig rendement.

Hopelijk zal de vernieuwde aanpak in het kader van het *Algemeen Waterzuiveringsplan* (AWP) zoals het op dit ogenblik door de Gemeenschapsminister voor Leefmilieu aangepakt wordt, een lichtpunt worden. Hopelijk zal worden rekening gehouden met alternatieve mogelijkheden, waarbij kleinschaligheid, decentralisatie, geringe energie-input, geringe kostenlast bij aanleg en onderhoud kernpunten zullen zijn. Deze principes kunnen zeker in het landelijk gebied hun toepassing vinden, hoewel daar nog geen vastomlijnd concept rond werd uitgewerkt. De natuurachttiendaagse zal niet nalaten na te gaan wat het AWP voor Demer, Geten en Velpe te bieden heeft met betrekking tot deze aspecten. □

Het volledig programma van de natuurachttiendaagse vindt u op de rugzijde van dit nummer

